

Zera Shimshon

by Rabbi Shimshon Chaim Nachmani zt"l

Published Mantua 1778*

Chapter XLII: Matot (Num. 30:2–32:42)

Essay 3. The war against Midian

מדרש תנחומא "נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים", ולמדנו רבינו כמה תקיעות תוקעין בערב שבת כדי לבטל האדם מן המלאכה, כך שנו רבותינו שלשה תקיעות בערב שבת. כיצד, חזן הכנסת נוטל התצוצרות ועולה לגג וכו' עד שלישית ותוקע והיו מטמינים את הסמין וכו' גמר מלתקוע היתה קדרה וכו' מניח אותה לארץ. למה לפי שהשבת נתקדש בתצוצרות עב"ל. והוא תמוה דמה ענין תקיעות ערב שבת עם מלחמת מדין.

There is a Midrash Tanchuma:

“Avenge the Israelite people on the Midianites, then you will be gathered to your kin.”¹ Let our master instruct us: How many shofar blasts does one blow on the eve of the Sabbath to stop people from working? Thus have our masters taught: One blows three shofar blasts on the eve of the Sabbath. How? The prayer leader of the congregation takes the trumpets and goes up to the roof at the highest point in the city and blows. [Thereupon] whoever is far from the city leaves his work. Then [the *hazzan*] comes again and blows a second time. [Thereupon] those who are nearer enter the city. When he blows a third time, they place the precooked food in the oven and light the [Sabbath] lights. [If] he has finished blowing [while] the pot was on the stove, they set it on the ground. If there was a light in a woman's hand, she sets it on the ground. Why? Because the Sabbath is sanctified with trumpets.

- Midrash Tanchuma, Matot 2

This is strange, for what is the connection between blowing the shofar on the eve of the Sabbath with the war against Midian?

* English translation: Copyright © 2025 by Charles S. Stein. Additional essays are available at <https://zstorah.com>

¹ Num. 31:2.

וַיִּשָׁאֵר לֵאמֹר שֶׁכֶּתֵב הַש"ד שֶׁבְּמִלְחַמַּת מִדְּיָן לֹא הָיוּ צָרִיכִים לְכָלִי זֶן כְּלָל וְלֹא צָנָה לָהֶם הַקַּב"ה רַק "וַיְהִי עַל־מִדְּיָן", כְּלוּמַר שֶׁיִּתְרָאוּ לַמִּדְיָנִים לַהֲרָאוֹת שְׂבָאִים בְּדֶרֶךְ טֹבַע אֲבָל הַמִּלְחָמָה תִּהְיֶה נַעֲשִׂית מֵאֲלֵיהָ, וַיִּשָׁאֵר לוֹ רֵאֵיהָ מִהַמְדַּרְשׁ וּמִהַסְתַּרְגּוּם שֶׁפִּירֵשׁ "וַיִּצְבְּאוּ עַל־מִדְּיָן" "וְאֵתֶּחֱלוּ" וְכו', כְּלוּמַר שֶׁלֹּא עָשׂוּ אֵלָּא לַהֲרָאוֹת לָהֶם חֲזִילִים חֲזִילִים. וְכַתִּיב "הַחֲלֻצוּ" "חֲלוּצֵי צָבָא" דְּמִשְׁמַע נְמִי לְשׁוֹן הַסֵּרֶת כְּלִי זֶן, וְכַתִּיב נְמִי "וְאֵת בְּלַעַם בְּוִבְעוֹר הָרְגוּ בְּחֶרֶב" לְפִי שֶׁנֶּגְדָה זֶה לְבִדּוֹ הָרָאוּ גְבוּרַת הַמִּלְחָמָה אֲמָנָם עִם הַשָּׂאֵר לֹא הוֹצִיחוּ כְּלָל לְכָלִי הַמִּלְחָמָה וְעֵי"ש.

It can be said, as the Shach wrote: In the war against Midian, they had no need for weapons at all. The Holy One, Blessed be He, did not command them to do anything other than to “fall upon Midian,”² meaning they were only to appear before the Midianites to make it seem like they were coming in the natural way of war, but the battle itself would be carried out on its own, miraculously. He brings proof from the Midrash and the Targum, which interprets “and they massed against Midian”³ as “and they soldiered against Midian . . .”⁴ meaning they merely appeared before them as military units.

Also, it is written “select troops [חֲלֻצֵי] [*hei'chaltzu*],”⁵ “an equipped [חֲלוּצֵי] [*chalutzei*] army,”⁶ and the selection of this word also implies the absence of weapons, because while the root of the word could mean “arming,” it could also mean “removing something,” as in the context of the *chalitza* ceremony in which a widow removes her brother-in-law’s shoe in lieu of entering into a levirate marriage.

It is also written, “And Balaam son of Beor they killed by the sword,”⁷ because only against him did they display actual military might. But with the rest, they had no need at all for weapons of war. See there in the Shach.

וְהַגִּיהַ כְּשֶׁצָּנָה הַקַּב"ה מִלְחַמַּת מִדְּיָן כְּתִיב "צָרוֹר אֶת־הַמִּדְיָנִים" וְכו'. וְקִשְׁיָה מֵהוּ לְשׁוֹן "צָרוֹר" שֶׁהוּא מְקוּרָה הִנֵּה לוֹ לֹמַר צָר צָר כְּמוֹ סוּב דּוּם שֶׁהוּא לְשׁוֹן צִוּוּי. וַיִּשָׁאֵר לֵאמֹר שֶׁבָּא לְהַתִּיר לָהֶם לַעֲשׂוֹת זֹאת הַמִּלְחָמָה בְּאַיִתָּהּ יוֹם שֶׁיִּרְצוּ נֹאפְלִילוּ סְמוּךְ לַשְּׂבָת וּמִשׁוּם הִכִּי כְּתִיב "צָרוֹר".

Now, when the Holy One, Blessed be He, commanded the war against Midian, it is written, “Harass [צָרוֹר] [*tzaror*] the Midianites.”⁸ A difficulty is why is the language “*tzaror*” used, which is grammatically infinitive. It should have said “*tzor*,” such as the words “turn [סָב] [*sov*]” and “be silent [דָּם] [*dom*],” each of which is grammatically imperative. It can be explained that the use of the form *tzaror* comes to permit them to carry out this war on any day they wish, even right before the Sabbath, and that is why it says *tzaror*, rather than use an imperative, which would imply immediacy.

² Num. 31:3.

³ Num. 31:7.

⁴ Onkelos on Num. 31:7.

⁵ Num. 31:3.

⁶ Num. 31:5.

⁷ Num. 31:8.

⁸ Num. 25:17.

אלא דקשה והא קנימא לן אין צרין על עיירות של גויים פחות משלושה ימים סמוך לשבת כדאיתא סוף פרק קמא דשבת. ונש לומר דהני מילי במלחמת רשות אבל במלחמת מצוה שרי אפילו בשבת. וקשה ולמה במלחמת מצוה שרי אפילו בשבת והא הכא נדאי עסקינן בישראל שהולכין הם להתחיל המלחמה, שהרי אם הגויים התחילו, אפילו במלחמת רשות יכולין לצאת אפילו בשבת משום סכנת נפשות, ואם ישראל הם המתחילים למה לא ימתינו להתחיל עד אחר השבת. וצריך לומר שאין לנו להתמייץ את המצוה אפילו רגע אחד, דמצות הריגת אויבי ה' היא שקולה ככל המצות.

But this is still difficult, for we hold that one may not besiege gentile cities within three days of the Sabbath, as is taught at the end of the first chapter of tractate Shabbat (19a). It can be said that this restriction is for discretionary wars, but for a defensive war, it is permitted even on the Sabbath itself. But a difficulty is why for a defensive war is it permitted even on the Sabbath? After all, in our case, we are definitely dealing with a situation in which Israel initiates the war, for if the gentiles had attacked first, then even in a discretionary war one may go out to battle on the Sabbath due to danger to life. But if the Israelites themselves are the ones starting the war, why should they not wait to begin until after the Sabbath? It must be said that cannot delay the fulfillment of a commandment even for a moment, for the commandment to destroy the enemies of G-d is equal to all other commandments.

ואם כן קשה על הפסוק אמאי איצטריך לכתוב "צרור" כדי להתיר מלחמה זו אפילו בשבת, והא מלחמת מצוה היא לאבד אויבי ה' ומוותרת אפילו בשבת, ומכל שכן שהיא לנקום נקמת בני ישראל. אלא נדאי צריך לומר דמשום דכתיב "אחר תאסר" וכו' דתלה מיתת משה במלחמה זו הנה סלקא דעתך לומר שאין כל כך מצוה בפעם הזאת להזדרז לאבד אויבי ה', שהרי מזה הזריזות יבא הפסד שימות גם מי שאוהב ה'. ומשום הכי איצטריך לממר "צרור" ואפילו בשבת. אמנם על הפסוק עצמו קשה דאימא הכי נמי דמשום מיתת משה שתלויה במלחמת זו לא נקראת מלחמת מצוה, ולמה התיירא אפילו בשבת.

If so, the question returns: Why did the verse need to say *tzaror* to permit this war even on the Sabbath? After all, this is a defensive war to destroy the enemies of G-d, and it is permitted even on the Sabbath, all the more so since it is to avenge the children of Israel!

Rather, it's certainly necessary to say that because it is written, "then you will be gathered to your kin," that since the death of Moses depended upon this war, you might have thought that this time it would not be such a great mitzvah to rush and destroy the enemies of G-d. That is, from this zeal to engage in this war, a loss would come, that someone who loves G-d would die. Because of that, it was necessary to say *tzaror*, that it is still a mitzvah to act immediately, even on the Sabbath, even though it will hasten Moses' death.

However, the verse itself raises a difficulty: perhaps, indeed, because Moses' death depended on this war, it should not be considered a full-fledged defensive war, and thus it should not be permitted on the Sabbath. If that is the case, is there some other justification for allowing the war to begin on any day, even on the Sabbath or within three days of it?

אלא נדאי צריף לומר פתירון הש"ך הנזכר לעיל דשאני מלחמה זו משאר המלחמות לפי שבזו לא היו צריכים לכלי זון. והטעם שבשאר המלחמות נאסר להתחיל פחות משלושה ימים קודם השבת, כתב הבית יוסף אורף חיים (סימן רמ"ט) בשם הרי"ף והרמב"ם והרא"ש דטעמא דלא מתהגי להו מכלא ומשתני תוד' שלושה ימים הראשונים משום טרדא ופחדא דלבא, ולבתר תלת יומי פרח פחדיהו ומקימי ליה לעונג שבת עכ"ל. ואם כן במלחמה זו שלא הנה להם ללחום לא היו להם טרדא ופחדא דלבא ושפיר היו יכולים לקיים עונג שבת.

Therefore, one must say, as per the solution of the Shach cited above, that this war was different from all other wars, because they did not need weapons for it.

Regarding the reason that in other wars it is forbidden to begin within three days before the Sabbath, the Beit Yosef (Orach Chaim, siman 249) wrote in the name of the Rif, the Rambam, and the Rosh that: "The reason is because they do not benefit from food and drink during the first three days of war due to anxiety and fear of heart, and after three days their fear dissipates and they can fulfill the mitzvah of enjoyment of the Sabbath."

If so, in this war, where they did not have to fight, they did not have anxiety or fear of heart, and thus they were able to properly fulfill the enjoyment of the Sabbath.

אלא דקשה אם האמת שלא היו צריכים לכלי זון למה הביאו עמם התצוצרות, והלא התצוצרות לא נעשו אלא להריע ולהתפלל להקב"ה בפחד המלחמה וכאן לא הנה פחד. וגם אלו התצוצרות אינם דבר דרך הטבע כדי שנגמר שהקב"ה רצה שיתראו עצמם כהולכי למלחמה בדרך טבע. אלא נדאי שבאלו התצוצרות היו צריכים לתקוע בהכנסת שבת כדי שישבתו מן המלאכה וישמרו את השבת בכל המלאכות שאינם לצורך המלחמה, ונה הנה סימן להם נטעם הגיון להתיר מלחמה זו אפילו בשבת אף על גב שתלויה במלחמה זו מיתתו של משה רבנו עליו השלום.

But this is difficult: If it is true that they did not need weapons, why did they bring trumpets with them? After all, the trumpets were made only to sound an alarm and to pray to the Holy One, Blessed be He, in fear of battle, while here there was no fear. Also, these trumpets were not a natural item normally carried by soldiers, such that we might say that the Holy One, Blessed be He, wanted them to appear as if going to war in the natural way.

Rather, it is certain that these trumpets were needed to be sounded for the entrance of the Sabbath, in order that they would cease from labor, and they should observe the Sabbath for all the labors that are not for the needs of war. This was a sign for them, and a proper reason to permit this war even on the Sabbath, despite the fact that Moshe our teacher, peace be upon him, would die as a result of this war.

והשתא יובן שפיר המדרש על פסוק "גלם גקמת" וכו', דהואיל שראינו שמיתת משה תלויה בזו למה כתיב "צור" דמשמע אפילו בשבת. ולמה הוצרכו לתצוצרות, אלא נדאי צריף לומר כפירוש הש"ך והתצוצרות הם לצורך תקיעות של ערב שבת ומשום הכי בעי פיצד הם אותם התקיעות וכו'.

Now the Midrash on the verse "Avenge the Israelite people on the Midianites" is well understood: since we see that Moses' death depends on this, why does it say *tzaror*, which means even on the Sabbath? Also, why were trumpets needed? Rather, it must certainly be said as the explanation of the Shach, that the trumpets were for the blasts of the Sabbath eve, and because of this, it asks how are the blasts conducted.

* * *